

Zimányi Árpád 70 éves*

2025-ben ünnepeljük Zimányi Árpád, az egri Magyar Nyelvészeti Tanszék egykori vezetője, a Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet igazgatója és a Bölcsészettudományi Kar dékánja 70. születésnapját. Az alábbiakban az ünnepelt hosszú és sokszínű pályájáról kívánok egy rövid áttekintést adni.

„Nem nyelvésznek készültem. Ma is úgy vagyok ezzel a szóval, hogy magamra nézve inkább a tanár megnevezést tartom helyénvalónak” – írja magáról Zimányi Árpád a *Nyelvész pályaképek és önvallomások* sorozat róla szóló kötetének elején (BOLLA szerk. 2007: 6). Pályáján végigtekintve mégis úgy tűnik, mintha életének minden mozzanata kezdetektől fogva a nyelvvel való foglalkozás felé irányította volna.

Nemcsak tanító édesanyja nyelvhasználatának igényessége, hanem saját érdeklődése is a nyelv és nyelvhasználati sajátságok megfigyelése felé terelte, hiszen ahogy ma, feltehetően a hatvanas években sem volt mindennapos az a jelenség, hogy egy általános iskolás a rádióban nyelvművelő műsorokat hallgat, és az Édes Anyanyelvünk folyóiratot olvassa. Harmadikos korától kezdve indult és mindig jól is szerepelt a helyesírási versenyeken, s mind a magyar nyelvtan, mind pedig az idegen nyelvek tanulása könnyedén ment számára. Ezért is készült már korán (saját bevallása szerint) tolmácsnak, fordítónak, műfordítónak, újságírónak, szerkesztőnek, idegenvezetőnek, később főiskolai tanulmányai alatt a 20. századi angol irodalom honi szakértőjének (BOLLA szerk. 2007: 5).

Zimányi Árpád a miskolci Földes Ferenc Gimnáziumból került az egri főiskola magyar–angol szakára, melyet 1978-ban elvégezve egy évtizeden át abban a miskolci általános iskolában tanított, melyben egykor ő is végzett. Ebben az időszakban jelentek meg első, nyelvműveléshez kapcsolódó publikációi az *Élet és Tudomány*, az *Édes Anyanyelvünk*, illetve a *Köznevelés* folyóirat hasábjain. 1988-tól már az egri főiskola oktatói gárdáját erősítette, ahol közoktatási tapasztalatait felhasználva anyanyelvi tantárgy-pedagógiát tanított (VARGÁNE 1988).

A két évvel később Fábián Pál témavezetésével írt doktori disszertációjában már a tömegtájékoztató eszközökben tekinti át a nyelvművelés 40 évét, s ezt a témát folytatta kandidátusi értekezésében is (ZIMÁNYI 1992). Pályájának kezdetétől fogva érdeklik a magyar nyelvhasználat változásai, a szókészlet új – elsősorban angol – elemei (első tudományos közleményei is e témához kapcsolódnak), de számos tanulmányban foglalkozott más nyelvi rétegeket érintő változások leírásával és okainak feltárásával is.

A Magyar Tudományos Művek Tárában szereplő csaknem 300 tételes publikációs listájában a közel 150 tudományos publikációja közül kiemelkedik az 5 önálló könyv és 21 szerkesztett kötet, emellett pedig számos oktatásban hasznosítható kiadvány létrehozásában is részt vett (l. GRÉCZI-ZSOLDOS 2025). A magát elsősorban tanárként jellemző Zimányi Árpád publikációi közül igen sok kapcsolódik az anyanyelv és a pedagógia kapcsolatának kérdésköréhez, az anyanyelvi nevelés korszerűsítésének problémáihoz, el-

* A köszöntő a Magyar Nyelvtudományi Társaság egri csoportjának ünnepi ülésén hangzott el 2025. április 30-án Egerben.

sősorban a helyesírás-tanítás kérdésköréhez és a tankönyvszövegek nyelvhasználatának elemzéséhez. Tapasztalatai, eredményei számos magyartanár-képzéshez kapcsolódó tankönyvben, tantárgy-pedagógiai jegyzetben, szöveg- és feladatgyűjteményben megjelennek. Érdeklődése a szókincsünk idegen eredetű elemeinek vizsgálata és a fordítás elméleti és gyakorlati kérdései felé is kiterjedt, ezekhez számos szakfolyóiratban megjelent publikációja kapcsolódik. Szervezői tehetségét dicséri a tanszék munkatársaival együtt szervezett egri anyanyelvoktatási napok programsorozata. Az 1987-es kezdet óta tagja volt a pedagógusjelöltek számára szervezett országos (később Kárpát-medencei) Nagy J. Béla helyesírási verseny szervezőbizottságának és zsűrijének, valamint részt vett köteteinek a szerkesztésében is (ennek történetéről l. BOZSIK 2019).

Oktatási tevékenysége azonban nemcsak Egerhez és Magyarországhoz kötődik, hanem a határon túli magyar oktatás és tudományos élet alakításában is részt vett. Több mint tíz éven át volt a besztercebányai Bél Mátyás Tudományegyetem Hungarisztika Tanszékének egyetemi tanára, ahol a szakmai utánpótlás-nevelésben is jeleskedve több doktori témavezetés is kapcsolódik a nevéhez.

A tanszéken, illetve a főiskolán vezetői szerepet is vállalt: 2002-től kezdve tizenöt éven át volt vezetője a Magyar Nyelvészeti Tanszéknek, közel ennyi ideig látta el sikeresen a Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet intézetigazgatói feladatait is; 2006-tól dékánhelyettesként, majd 2013-tól dékánként töltött be vezetői pozíciót. Tanszékvezetői és intézetigazgatói időszaka alatt zajlott a felsőoktatás struktúraváltása, melyben Zimányi Árpád szakfelelősként is fontos szerepet játszott: munkája hozzájárult ahhoz, hogy a magyar szak már a bolognai képzési rendszer bevezetése előtt egyetemi szintű tanárképzést akkreditálhatott, a Líceum Kiadó felelős szerkesztőjeként pedig évekig felelt az egri intézmény kiadójában megjelenő kiadványokért is (NAGY 2013: 355–363; LÖRINCZNÉ 2013).

Tevékenysége országos szakmai színterekhez is erősen kötődik: szerepet vállalt az MTA Magyar Nyelvi Bizottságának munkájában, évtizedekig aktív tagja volt a Miskolci Területi Bizottság Nyelvtudományi Munkabizottságának, részt vett a helyesírási szabályzat 2016-os kiadásának kidolgozásában. Tagja volt a Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoportnak, részt vett az Anyanyelvpolók Szövetségének programjaiban. 2005-től a Magyar Nyelvtudományi Társaság választmányának tagja, 2006-tól az Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények, 2011-től kezdve pedig a Magyartanítás című pedagógiai folyóirat szerkesztőbizottságának tagja.

Munkájának elismeréseként 2001-ben az Eszterházy Károly Emlékplakettet, 2002-ben pedig a kiemelkedő nyelvművelő tevékenység elismerésére szolgáló Lőrincze Lajos-díjat vehette át. 2005-ben Pro Academia Agriensis díjban részesült. 2018-ban a köztársasági elnök a Magyar Érdemrend lovagkeresztje polgári tagozata kitüntetését adományozta Zimányi Árpádnak. A kitüntetés eredményes oktatói és kutatói tevékenységének, valamint A magyar helyesírás szabályai 12. kiadásának kidolgozásában a szerkesztőbizottság tagjaként végzett munkájának elismeréseként kapta, nyugdíjba vonuláskor pedig az EKE Szenátusa a munkásságát méltató (az intézmény történetében első alkalommal kiadott) elismerő oklevelet adományozta részére.

Életpályáján kezdetektől fogva elválaszthatatlanul megjelent az oktatói és a kutatói, az oktatás- és tudányszervezői és a tudománynépszerűsítő tevékenység is. Ez utóbbi,

nem mindig hálás, de Zimányi Árpád által szívesen és nagy gondossággal végzett feladat tette ismertté a szűkebb nyelvészszakmán kívül is, hiszen rendszeres előadója volt a Magyar Rádió anyanyelvi műsorainak, írásai 1983 óta jelentek meg az Édes Anyanyelvünkben és a napilapok anyanyelvi rovataiban, több mint 100, hosszabb-rövidebb, kifejezetten ismeretterjesztő jellegű munkát jegyez.

Nem véletlen tehát, hogy nevére legtöbbeknek a nyelvművelés, nyelvhelyesség és helyesírás kérdései jutnak eszébe. E három pillér mellett azonban ki kell emelnünk ünnepeztünknek azokat az írásait is, melyek bár kevesebb figyelmet kaptak, de jól mutatják műveltségét és szerteágazó érdeklődését, s Comeniustól Mikszáthon és Teleki Józsefen át Mikes Kelemenig, az orvosi helyesírástól gasztronómiai szókészletünk globalizációjáig, a közoktatási intézmények névformáinak helyesírásától az időjárás-jelentések pragmatikai szempontú megközelítéséig terjednek.

Az egri tanszék munkatársai az ünnepelt tanulmányaiból összeállított, *Varietas incognita* című kötetrel kívánják emlékeztetessé tenni ezt az évfordulót. Ezzel szeretnénk felmutatni azt a sokszínűséget és sokoldalúságot, mely Zimányi Árpád pályáját kezdetektől fogva erősen jellemzi.

Hivatkozott irodalom

- BOLLA KÁLMÁN szerk. 2007. *Zimányi Árpád*. Magyar nyelvész pályaképek és önvallomások 75. Zsigmond Király Főiskola, Budapest.
- BOZSIK GABRIELLA 2019. Jubileumi visszatekintés a Nagy J. Béla helyesírási verseny történetére. In: BOZSIK GABRIELLA – LUDÁNYI ZSÓFIA szerk., *Szabályzat, oktatás, gyakorlat: Helyesírásról sokszínűen*. Líceum Kiadó, Eger. 9–17.
- GRÉCZI-ZSOLDOS ENIKŐ 2025. Zimányi Árpád publikációi. In: TAKÁCS JUDIT szerk., *Varietas incognita. Válogatás Zimányi Árpád tanulmányaiból 70. születésnapja alkalmából*. Líceum Kiadó, Eger. 161–173.
- LŐRINCZNÉ THIEL KATALIN 2013. A változások évtizede a főiskolán. In: PETERCSÁK szerk. 2013. 415–445.
- NAGY JÓZSEF 2013. A tanárképzés Egerben. In: PETERCSÁK szerk. 2013. 355–363.
- PETERCSÁK TIVADAR szerk., 2013. *Az egri Domus Universitatis és Líceum. Oktatás, tudomány, művészet 1763–2013*. Líceum Kiadó, Eger.
- VARGÁNÉ DR. RAISZ RÓZSA 1988. A Magyar Nyelvészeti Tanszék. In: NAGY JÓZSEF főszerk., *Negyven éves az egri főiskola (1948–1988)*. Líceum Kiadó, Eger. 72–77.
- ZIMÁNYI ÁRPÁD 1992. *Nyelvművelésünk a tömegtájékoztatás eszközökben [1945–1985]*. Eszterházy Károly Főiskola, Eger.

TAKÁCS JUDIT
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem